

med ljudstvom tako dolgo našli tal, dokler ne nastopijo kot sejanci idej pisatelj.

Naloga pisatelja ni nič drugega, kot odkriti v naravi to, mimo česar grede drugi z odprtimi očmi in ne vidijo. Star lovec mi je rekel — in njegova kritika mi je najbolj ugajala — o črtici ‚Na petelina‘: Šestdeset divjih petelinov sem že ustrelil in vse se natanko tako zgodi, kot ste zapisali, a sam nisem tega ne videl, ne slišal, dokler nisem bral Vaše silhuete.“

„Kaj razumeš pod besedo: katoliška literatura?“ sem vprašal.

„Tega imena sploh ne priznavam. Pač obstoji literatura katolikov, a katoliške literature ni. To je razvidno že iz namena umetnosti, kot sem ga označil ravnokar.“

„Ali se kot duhovnik ne čutiš vezanega pri pisateljstvu?“ sem vprašal.

„Ne, jaz sem zadovoljen tudi kot duhovnik-pisatelj. Naj bom odkritosrčen! Madžarska grofica H., ki sem jo o počitnicah kot dijak prepeljal po Bledu, me je po maturi hotela spraviti na juridično fakulteto. Stavljala mi je najsijajnejše ponudbe, ki sem jih pa odklonil, in sicer zgolj iz narodnega navdušenja. Bil sem prepričan, da morem nesebično delovati le kot duhovnik . . .“

V sobo je stopila Finžgarjeva sestrična:

„Nekdo je prišel, da greš k vodovodu, ker ne vedo, kako je treba.“

„Vidiš, tako je,“ je vzdihnil Finžgar in šel.

Med pogovorom se je bil že močno razvnel. Geste so postajale vedno odločnejše, pravilna slovenščina, ki jo govori sicer, je počasi prehajala v gorenjsko narečje. Ko se je vrnil, je nadaljeval:

„Kot duhovnik in pisatelj stojim na stališču najširjega — če hočeš — liberalizma. Tudi duhovnik-pisatelj lahko opisuje kočljive predmete. Toda kar je grdo, naj se pokaže kot tako; to je dolžnost vsakega pisatelja, naj bo duhovnik ali ne. Pisati pa

tako, da postane to, kar je grdo, vzor, je vsakemu nedovoljeno. Pelji bralca preko blata po brvi in ga opiraj pri tem. Če kdo pravi: Duhovnik-pisatelj je vezan po svojem krščanskem svetovnem nazoru — pravim jaz: drugi so tudi vezani, vsak po svojem svetovnem nazoru. Rekel sem že enkrat pisatelju romana ‚V krvi‘, da je on ravnokar in še tesneje vezan od svojega filozofskega sistema, kot jaz, ki sledim Kristusu.“

Glede ljubezni bi sodil takole: To je pravzaprav edini predmet, s katerim bi radi strašili duhovnika. Toda ljubezen je najnaravnejše čustvo in je brez šole vsakomur dobro znana. Pravzato je zloraba ljubezenskega nagona v literaturi naravnost zločin. Če je pisateljeva dolžnost, pokazati to, česar drugi ne vidijo, je tudi tukaj njegova dolžnost, opisovati to, kar je v ljubezni lepega, vzvišenega, nizkotnim očem skritega, junaškega in požrtvovalnega. To pa sme in mora tudi pisatelj, ki je duhovnik. Kdor se ob tem spotika, je kriv ali priderije ali farizejstva.“

„Kaj sodiš o prihodnosti našega slovstva? Ali nismo sedaj že na vrhuncu?“ sem vprašal.

„Nikakor ne. Ta nedosežna rutina v brušenju posameznih kamenčkov, ki se zdaj javlja pri mladih, bo rodila može, ki bodo znali sestavljati mozaike. Zlata doba naše književnosti se šele pripravlja. Bog daj, da bi se ne dolgo . . .“

Finžgar se je nasmehnil in končal. Vstala sva in šla na hrib k cerkvi. Razgled je kakor cesarstvo; razteza se preko ravnega polja do širokega polkroga Karavank in Julijskih Alp. Cerkev je vsa prenovljena, z znanjem in okusom. Na levo se gradi pod hribom močan vodovod; tudi to je Finžgarjevo delo. O živinorejski zadruzi, vodovodu, domu in cerkvi govori z večjim ponosom kot o svojih romanih; marsikdo mu je to že zameril, a slednjič je vendarle res, da je samo eno potrebno in da je brez kruha teže živeti kot brez literature.

(Dalje.)

